

«ЧОРНО-БІЛА ВІЙНА» БОРИСА ГРИНЬОВА: ЩОДЕННИК ТРАГІЧНОГО І ГЕРОЇЧНОГО РОКУ

Максим Стріха
доктор фіз.-мат. наук,
професор,
перший віцепрезидент
АН вищої школи України,
м. Київ

Наприкінці квітня у низці регіональних сайтів промайнуло повідомлення: харківський поет **Борис Гриньов** презентував свою поетичну збірку «Чорно-біла війна». Для широкого загалу це повідомлення потребує уточнення. Насправді автор цієї поетичної збірки відомий насамперед у зовсім іншій іпостасі: він – знаний учений-матеріалознавець, академік НАН України, один із найцитованіших у світі науковців України (друга позиція за індексом Гірша відповідно до наукометричної бази «Скопус»). За допомогою вирощених ним у Харкові кристалів-детекторів 11 років тому в ЦЕРНі було нарешті виявлено «частинку Бога» – легендарний бозон Гігса.

Ученому (як і більшості природознавців високого рівня) притаманні й широкі культурницькі зацікавлення. Він є відомим меценатом і колекціонером живопису. Коло його інтересів тут охоплює і «харківського імпресіоніста» **Михайла Беркоса**, і українських авангардистів 1920-х, і сучасних талановитих митців. Він проводить періодичні мистецькі імпрези для співробітників очолюваного ним Інституту сциндіяційних матеріалів. А крім того Борис Гриньов пише вірші.

Його перші вірші були написані переважно російською, і то були типові версифікаційні вправи ученого, який потребує ще одного додаткового каналу для спрямування надлишку своїх емоцій. І відстань від перших поетичних збірок до останньої книги «Чорно-біла війна» ще раз демонструє, який довгий час внутрішньої еволюції пройшов учений і ми всі впродовж останнього десятиліття.

Рецензована збірка є поетичним щоденником надзвичайно трагічного й героїчного воєнного року (першим місцем оприлюднення включених до неї текстів ставав Фейсбук). Її перший вірш датовано 24 лютого 2022 і починається рядками:

**Я тут народився,
Навіщо тікати,
Тут зараз хворіє
Моя рідна мати...**

Останній вірш «Навпіл» написано рівно через рік:

**Все дістало із шафи
Жорстке слово «війна».
Розкололися навпіл:
Хтось – з добра, хтось – з лайна.**

Книга харківського науковця є й фіксацією цього драматичного поділу. Другий вірш збірки, написаний 25 лютого, адресовано тим російським ученим, з якими автор ще нещодавно співпрацював у заснованому великим українським фізиком-теоретиком **Миколою Боголюбовим** Об'єднаному інституті ядерних досліджень у Дубні. Він починається запитанням: «Чому, колеги, мовчимо, в свої роти води набрали?...» Запитання, як виявилось, риторичне: наші надії на «сумління російської інтелігенції» були відразу ж розбиті численними «вірнопідданськими листами» ректорів ерефівських університетів та директорів інститутів РАН на підтримку кривавого диктатора.

Руйнування цих ілюзій разом із неймовірними за жорстокістю російськими обстрілами й бомбардуваннями дуже змінили настанову традиційно переважно «пострадянського» Харкова. Книга є ще й щоденником того, як із тієї «пострадянщини» поставав «поранений Харків, символ країни». Поставав у автора на очах – бо, на відміну від багатьох колег, Борис Гриньов, евакуювавши в Європу свої безцінні картини (зараз вони експонуються в залах європейських музеїв), сам повернувся в Харків, щоб зберегти свій унікальний інститут.

Напевне, сам автор, який ще кілька років тому був переконаний у необхідності збереження традиційних наукових контактів із Дубною, не повірив би, якби йому сказали, що 29 березня 2022 року він напише вірш «Важка робота», що починатиметься рядками:

**Кожний день спротиву
Кожна мертва макака
Наближає рейх путіна
До великого краху.**

Ця справді «чорно-біла» (війна – не час для пошуку якихось людських рис у постаті ворога) збірка сповнена незламного оптимізму. Навіть у ті дні, коли московити рівняли з землею прифронтову тоді Північну Салтівку, автор ні на хвилику не сумнівається в неминучості нашої перемоги. А 6 грудня 2022 року він напише:

**Скільки ж зламали, понівечили, вбили
Піраміди з відходів ваших ракет!
Всіх поховаємо під відвалами у могили,
Бо вже переломлений ворожий хребет.**

І графічно ця книга теж є чорно-білою – у стильному оформленні харківської мисткині *Юлії Набокової*, яка має чималий доробок у мультиплікації й ілюструванні дитячих книжок. Фактично художниця стала повноцінним співавтором «Чорно-білої війни».

Звісно, не завжди вірші з цієї збірки є поетично досконалими. Десь накульгує пунктуація, десь – лексика. Але це – теж природний вияв часу, коли «поранений Харків» став символом України...

Поки що кривава російсько-українська війна ще далека від свого завершення, і кожний день приносить нові тривожні й трагічні звістки. Але Україна вистояла цей надскладний рік. Вистояла її наукова столиця – Харків, у якій академік Борис Гриньов зумів зберегти виробництво своїх унікальних кристалів, за допомогою яких було виявлено бозон Гігса. І вже немає сумніву, що учений-поет від щоденника війни перейде врешті-решт до щоденника повоєнної відбудови. Напевно, теж драматичного. ■

**Художниця Юлія Набокова
і академік НАН України Борис Гриньов
під час презентації книги «Чорно-біла війна»**